

INTERLINGUA

DE TAAL VAN DE

INTERNATIONALE

WOORDEN

INTERLINGUA

DE TAAL VAN DE INTERNATIONALE WOORDEN

In een wereld waarin de contacten tussen mensen, bedrijven, organisaties en staten steeds veelvuldiger en intenser worden, kan een gemakkelijk hanteerbare en neutrale taal een zeer positieve rol spelen.

Zo'n taal bestaat: **INTERLINGUA!**

INTERNATIONALE WOORDEN. De talen van onze Westerse cultuur hebben veel gemeenschappelijke woorden. Ook in het Nederlands komen ze in grote aantallen voor, niet alleen in onze wetenschappelijke en technische woordenschat, maar ook veelvuldig in de taal die we dagelijks gebruiken in onze gesprekken en waar ons dagblad vol van staat. Woorden als *creatief, creativiteit, integer, integriteit, muziek, foto, school, natuur* en *kolom* behoren tot het gewone Nederlands.

Een zeer groot deel van deze internationale woorden is afkomstig uit het Grieks en vooral het Latijn.

INTERLINGUA. Een team van taalkundigen, verenigd in de I.A.L.A. (= International Auxiliary Language Association) te New York heeft 27 000 van deze internationale woorden geregistreerd, gestandaardiseerd en vastgelegd in het *Interlingua-English Dictionary* en er een passende en eenvoudige grammatica aan toegevoegd. Hierdoor was een gemakkelijk te gebruiken taal ontstaan, die onder de naam INTERLINGUA de wereld is ingegaan.

De voornaamste principes voor de selectie van de woorden zijn:

1. Een woord wordt in interlingua opgenomen, als het met identieke betekenis(sen) voorkomt in tenminste drie van de volgende brontalen: Engels, Frans, Italiaan, Spaans/Portugees (de laatste twee talen samengenomen).

2. Als een woord in slechts twee van deze vier talen voorkomt, geeft zijn aanwezigheid in het Duits en/of het Russisch de doorslag.
3. De gestandaardiseerde vorm van een woord moet zoveel mogelijk overeenstemmen met de woorden uit de brontalen.

ONMIDDELLIJKE BRUIKBAARHEID VAN INTERLINGUA.

Doordat interlingua bestaat uit natuurlijke woorden, is de taal door miljoenen mensen in de wereld al op het eerste gezicht, d.w.z. zonder voorafgaande studie, te begrijpen.

De zeer eenvoudige grammatica, die nauw aansluit bij de internationale woordenschat, maakt na korte studie ook het actieve gebruik van interlingua mogelijk.

EXEMPLO DE TEXTO IN INTERLINGUA

LINGUA NATURAL. Interlingua non es un lingua artificialmente fabricate o construite secundo arbitrari preferentias de un sol persona o de un gruppo isolate de individuos. Le vocabulario commun del linguas occidental esseva le directiva decisive, un vocabulario que existe jam duo milles annos. Illo ha su origine in le linguas grec e latin, que deveniva multo importante pro le cultura, primarimente in Europa, ma postea anque in omne paisas del mundo.

LATINO MODERNE. Interlingua non es nove creation, ma solmente le re-initiate functionamento del latino in su forma moderne, como illo potentialmente continua de exister, principalmente in le linguas romanice e angese, ma su sphaera de penetration se extende in omne linguas occidental.

GRAMMATICA SIMPLE. Le formation de su grammatica es determinate per le vocabulario e le structura del linguas de base. Le principio fundamental es que le grammatica de interlingua debe esser le systema le plus simple pro possibilisar le uso de iste vocabulario in un lingua coherente.

KORTE GRAMMATICCA

De **UITSPRAAK** is in het algemeen als in het Nederlands, maar

1. de “e” is als de “ee” van “heen” of de “e” van “vel”.
2. de “u” is als de “oe” van “toen”.
3. de “i” is als de “ie” van “niet”.
4. de “c” klinkt als “k”, maar voor e, i en y als “ts”.
5. de “g” klinkt als een zachte “k”, maar voor e, i en y als “zj”.
5. de “ch” klinkt meestal als “k”.

Woorden die ongewijzigd uit een nationale taal zijn overgenomen, behouden in de regel hun oorspronkelijke uitspraak, b.v. *interview* (Eng), *bureau* (Fr), *rancho* (Sp).

De **KLEMTON** valt meestal op de klinker voor de laatste medeklinker: *central*, *grande*, *continuar*.

Woorden die eindigen op **-le**, **-ne**, **-re**, voorafgegaan door een klinker, krijgen de klemtoon op de derde lettergreep van achteren: *difficile*, *examine*, *tempore*.

In woorden op **-ic**, **-ica**, **-ico**, **-ide**, **-ula**, **-ulo** valt de klemtoon op de lettergreep die hieraan voorafgaat: *energic*, *clinica*, *publico*, *rapide*, *frigide*, *formula*, *articulo*.

De **ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN** hebben geen grammaticaal geslacht. Bij namen van personen en dieren kan de **-o** een mannelijk en de **-a** een vrouwelijk wezen aanduiden: *amico* (vriend) – *amica* (vriendin), *urso* (beer) – *ursa* (berin), *vicino* (buurman) – *vicina* (buurvrouw).

Het **MEERVOUD** wordt gevormd door achtervoeging van **-s** na een klinker en **-es** na een medeklinker: *lingua* (taal) – *linguas* (talen); *lection* (les) – *lectiones* (lessen).

De **LIDWOORDEN** zijn **le** (= de, het) en **un** (= een). Ze veranderen niet naar geslacht en getal: *le patre* (de vader), *le matre* (de moeder), *le infantes* (de kinderen), *un homine* (een man), *un femina* (een vrouw). Het lidwoord **le** wordt met **de** en **a** samengetrokken tot **del** en **al**.

De **infinitief** van de **werkwoorden** gaat uit op **-r**: **parlar** (spreken), **vider** (zien), **audir** (horen).

Weglating van de **-r** levert de **stam = onvoltooid tegenwoordige tijd**

<i>Io parla, vide, audi</i>	Ik spreek, zie, hoor
<i>Tu parla, vide, audi</i>	Jij spreekt, ziet, hoort
<i>Ille parla, vide, audi</i>	Hij spreekt, ziet, hoort
<i>Illa parla, vide, audi</i>	Zij spreekt, ziet, hoort
<i>Nos parla, vide, audi</i>	Wij spreken, zien, horen
<i>Vos parla, vide, audi</i>	U spreekt, ziet, hoort
	Jullie spreken, zien, horen
<i>Illes parla, vide, audi</i>	Zij spreken, zien, horen

Er is maar **één** vorm voor alle personen in enkel- en meervoud.
Dit geldt ook voor de andere tijden.

De werkwoorden **esser** (zijn), **haber** (hebben) en **vader** (gaan) hebben in de o.v.t een verkorte vorm: **es, ha, va**.

De **gebiedende wijs** = **stam**: *parla!* (spreek!), *vide!* (zie!), *audi!* (hoor!)

De **onvoltooid verleden tijd** = **stam** + **-va**: *io parlava* (ik sprak), *tu videva* (jij zag), *nos audiva* (wij hoorden), etc.

De **onvoltooid toekomstige tijd** = 1. **infinitief** + **-a** (met klemtoon) of
2. **va** met **infinitief**
io parlara, io va parlar (ik zal spreken), *ille videra, ille va vider* (hij zal zien), *vos audira, vos va audir* (u zult horen), etc.

De **voorwaardelijke wijs** = **infinitief** + **-ea** (met klemtoon op **-e**):
io parlarea (ik zou spreken), *tu viderea* (jij zou zien), *ille audirea* = hij zou horen.

Het **tegenwoordig deelwoord** = stam + -nte bij de werkwoorden op -ar (parlar) en -er (vider): *parlante* (sprekend), *vidente* (ziend). De werkwoorden op -ir (audir) hebben stam + -iente: *audiente* (horend)

Het **verleden deelwoord** = stam + -te. Bij de werkwoorden op -er (vider) verandert dan de -e van de stam in -i: *parlate* (gesproken), *vidite* (gezien), *audite* (gehoord).

Het **bijvoeglijk naamwoord** wordt niet verbogen: *grande citate* (grote stad), *grande citates* (grote steden).

Bijvoeglijke naamwoorden kunnen zowel aan het zelfstandig naamwoord voorafgaan als er op volgen. Het laatste komt het meeste voor.

De bijwoorden die afgeleid zijn van bijvoeglijke naamwoorden gaan uit op **-mente**: *natural* – *naturalmente* (natuurlijk), *facile* – *facilmente* (gemakkelijk).

Indien het bijvoeglijk naamwoord op een -c eindigt, krijgt het bijwoord **-amente**: *pacific* – *pacificamente* (vreedzaam).

Een beperkt aantal bijwoorden wordt van bijvoeglijke naamwoorden afgeleid door vervanging van een -e door -o: *multe* – *multo* (veel), *bellissime* – *bellissimo* (heel mooi).

De **hoofdtelwoorden** zijn: 0 = zero, 1 = un, 2 = duo, 3 = tres,
4 = quatro, 5 = cinque, 6 = sex,
7 = septe, 8 = octo, 9 = novem, 10 = dece.

20 = vinti, 30 = trenta, 40 = quaranta, 50 = cinquanta, 60 = sexanta,
70 = septanta, 80 = octanta, 90 = novanta, 100 = cento, 1000 = mille,
1 000 000 = million.

De overige getallen worden gevormd door samenstelling:

11 = dece-un, 22 = vinti-duo, 68 = sexanta-octo, 123 = vinti-tres,
5617 = cinque milles sex centos dece-septe.

Nog een tekst in interlingua:

MORTE IDENTIC DE GEMINOS

In mi jornal del 8 de martio io ha legite le historia del morte tragic, a quasi le mesme momento, de duo fratres gemine de 71 annos in duo accidentes separate ma simile. Le accidentes ha evenite in Finlandia, a curte distantia del capital Helsinki.

Un del fratres ha trovate un morte subite bicyclante tranquillemente super un cammino gelate e glissante, ubi un camion pesante le ha occidite.

Circa duo horas postea su fratre gemine transversava, anque a bicycletta, le mesme cammino. E anque ille esseva toccate per un grande camion que le ha occidite. Isto ha evenite a pena a un e medie kilometros del loco ubi su fratre haveva perditte le vita.

Il es multo probabile que le secunde fratre non sapeva le morte del prime, nam le policia non jam haveva informate le familia.

morte = dood; geminos = tweelingen; martio = maart; leger = lezen; quasi = bijna; mesme = zelfde; fratre = broer; anno = jaar; accidente = ongeluk; separar = scheiden; ma = maar; simile = gelijk(soortig); evenir = gebeuren; curte = kort; distantia = afstand

trovar = vinden; subite = plotseling; bicyclar = fietsen; tranquille = rustig; cammino = weg; gelar = bevriezen; glissar = glijden; glissante = glad; ubi = waar; camion = vrachtauto; pesante = zwaar; occider = doden.

circa = ongeveer; hora = uur; postea = daarna; transversar = oversteken; anque = ook; bicycletta = fiets; toccar = raken; isto = dit; a pena = nauwelijks; medie = half; loco = plaats; perder = verliezen; vita = leven

multo = zeer; probabile = waarschijnlijk; secunde = tweede; saper = weten; prime = eerste; nam = want; jam = reeds.